

Valmisteluvaiheen kaava-aineisto (luonnosvaihe) on pidetty yleisesti nähtävillä 23.6.2021-30.7.2021. Yleiskaavaluonnoksesta annettiin kolme lausuntoa ja yksi kirjallinen mielipide.

VALMISTELUVAIHEEN (KAAVALUONNOS) LAUSUNNOT JA MIELIPITEET (TIIVISTETTYINÄ KESKITYEN MUUTOSITYKSIIN) JA NIIDEN HUOMIOONOTTAMINEN

1. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton lausunto 23.8.2021

Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa suunnittelualueelle kohdistuu lukuisia maakuntakaavamerkin-
töjä, jotka on kuvattu kattavasti osayleiskaavan kaavaselostuksessa.

Luonnosvaiheessa olevassa maakuntakaava 2040 1.vaiheessa suunnittelualueelle on osoitettu
maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristökohteita (ma/km) ja kirkonkylän poh-
joispuolelle uusia suojelualueita (SL).

Maakuntaliitto pitää erittäin hyvänä, että Ilomantsin kirkonkylän ja sen ympäristön osayleiskaavaa
päivitetään ja laajennetaan käsittämään kirkonkylän ympäristön kyläalueet.

Kirkonkylän osalta osayleiskaavaluonnos noudattelee maakuntakaavaratkaisua, joskin maakunta-
kaavan TP-alue on merkitty osayleiskaavassa T-alueena. Alueelle sijoittuu maakunnallisesti merkit-
täväksi nähty teknisen hiilen tehdas.

Osayleiskaavalla mahdollistetaan myös rantarakentaminen. Kaavaselostuksen perusteella rantara-
kentamisen mitoitus on maltillinen. Osa rantarakennuspaikoista sijoittuu esimerkiksi suojelualuei-
den taakse ilman tieyhteyttä. Kaavassa olisi hyvä tuoda ilmi, miten kulku näille rakennuspaikoille
on tarkoitus järjestää.

Osayleiskaavaluonnoksessa maakuntakaavassa esitetty maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue
”Ilomantsin vaaramaisema” on kaavassa esitetty pienempinä aluemaisina kohteina.

Kaavaluonnoksesta puuttuu maakuntakaavan maa-ainestenottoalueet. Tehtyä ratkaisua olisi hyvä
avata ainakin kaavaselostuksessa. Putkelan ampumaratojen osalta haulikkoratoja ei ole merkitty
kaavaan, eikä myöskään ampumaratojen melualueita. Samoin keskustan ampumaratojen melualue
puuttuu kaavasta. Ampumaratojen merkitseminen osayleiskaavassa melualueineen auttaisi turvaa-
maan ampumaratojen toiminnan ja olemassaolon myös jatkossa. Näin etenkin Putkelan ampuma-
radan osalta, joka on maakuntakaavassa merkitty yhdeksi maakunnallisesti merkittäväksi ampuma-
radaksi.

Osayleiskaavaluonnoksen kaavaselostuksessa on nostettu esiin erinomaisesti alueen reitistöjä ja
matkailuteitä. Niillä on myös suuri matkailullinen merkitys. Osayleiskaavassa voisi pohtia vielä tar-
kemmin, kuinka Ilomantsin matkailua voitaisiin nostaa paremmin kaavallisesti esiin. Samoin Ilo-
mantsin kirkonkylän kytkeytymistä Petkeljärven kansallispuistoon ja muihin vetovoimaisiin luonto-
ja sotahistoriakohteisiin itärajalla. Maakuntaliitto näkee Ilomantsin matkailulla vetovoimaa ja po-
tentiaalia, joka olisi tärkeä huomioida myös tässä kaavatyössä. Virkistykseen osalta on ilahduttavaa,
että kaavaluonnoksessa on esitetty hyvin virkistysalueita, myös rantaan rajoittuvina.

Kaavatyössä on hyvä tiedostaa maakuntakaavaan merkitty pääsähkolinjan yhteystarve lännen
suunnasta kirkonkylälle jatkuen aina Pampaloon asti. Osayleiskaavaluonnos eroaa jonkin verran
maakuntakaava 2040, 1. vaiheen luonnokseen esitettyjen merkintöjen osalta. Asiasta on käyty
10.8.2021 erillinen neuvottelu maakuntaliiton ja Ilomantsin kunnan kesken.

Vastine:

Yleiskaavan yleismääräyksiin lisätään maininta: Rakennettaessa saareen tai alueelle, jolle ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

Yleiskaavakartalle osoitetaan maakuntakaavan mukaiset maa-aineisten ottoalueet katkoviivara-jauksella. Ottoalueiden merkintä kirjataan seuraavasti: Maa-ainesten ottoon soveltuva alueenosa. Maa-ainesten ottamisen tulee perustua maa-aineslain mukaiseen ottamissuunnitelmaan ja maa-aineslupaun, jossa määrätään myös alueen suunnitelmallisesta jälkihoidosta.

Putkelan kaikki ampumarata-alueet rajataan kaavakartalle kuin myös maakuntakaavan mukainen ampuma-alueen melurajaus.

Maakuntakaavaan merkitty pääsähkolinjan yhteystarve lännen suunnasta kirkonkylälle jatkuen aina Pampaloon asti merkitään myös yleiskaavaan yhteystarvemerkinällä.

2. Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen lausunto 3.9.2021

Kaavaluonnoksen kartalle on osoitettu asemakaavoitettava alue, mitä merkintää ei ole kuitenkaan tarkemmin selostettu kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä. ELY-keskus kiinnittää huomiota asemakaavoitettavan alueen laajuuteen ja aluerajauksen tarkoituksenmukaisuuteen ja tarpeeseen esitetyn laajuisella alueella. Asemakaavoitettavaan alueeseen sisältyy muun muassa runsaasti M- ja MU-alueita. M-alueilla hajakenttä on kaavamääräyksen mukaan mahdollista ranta-alueiden ulkopuolella. Koska asemakaavoitettavalle alueelle ei ole esitetty kaavassa määräystä tai kerrottu sen sitovuudesta, jää epäselväksi, vaatiiko esimerkiksi saman kiinteistön M-alueella asemakaavoitettavan alueen rajan toisella puolella rakentaminen poikkeamislupa ja toisella puolella ei. ELY-keskus esittää harkittavaksi, että asemakaavoitettavan alueen rajaus seuraisi rakentamiseen osoitettuja alueita ja V-alueita.

Kaavan yleisissä määräyksissä todetaan: ”Ranta-alueen ja -vyöhykkeen rakennusoikeus on tilakohtaisesti osoitettu AO-, AM- ja RA-alueille. Yleiskaava on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 72.1 ja 72.2 §:n mukaisesti oikeusvaikutteisesti siten, että rakennusluvan näille rakennuspaikoille voidaan myöntää suoraan yleiskaavan pohjalta ranta-asemakaava-alueita lukuun ottamatta”. Ranta- ja asemakaavoitettavien alueiden ulkopuolella on olemassa olevat rakennuspaikat osoitettu AO-merkinnällä. Kaavamääräyksistä ei kuitenkaan käy ilmi, voidaanko rakennusluvut myös näille rakennuspaikoille myöntää suoraan yleiskaavan pohjalta MRL 44 §:n mukaisesti. Ruskealla ja vihertävällä ympyrämerkinnällä kaavakartalle on osoitettu olevat rakennuspaikat AO- AM- ja RA-aluevarausten lisäksi myös ainakin T- ja P/RM-alueilta. Myöskään näiden aluevarausten osalta kaavaluonnoksesta ei käy ilmi, mitä olemassa olevien rakennuspaikkojen merkintä tarkoittaa.

Savotantien varrella olemassa oleva AP-alue on jäämässä uusien teollisuusaluevarausten kainaloon. ELY-keskus ehdottaa harkittavaksi ainakin koillispuolisen T-alueen ja asumisen erottamista selkeällä V-kaistaleella.

Emätilaselvitys tulee liittää kaava-asiakirjoihin.

RM-kaavamerkinän (matkailupalvelujen alue) mukaan ”Alue varataan lomakeskuksille, lomakylille, loma-asunnoille ja muille matkailua palveleville toiminnoille. Kokonaisuuteen sovittaen osalle aluetta voidaan osoittaa myös asuinpientaloja”. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan asuinrakentaminen tulee ratkaista emätilaselvitykseen ja mitoittamiseen perustuen ja näin taata ranta-alueilla

maanomistajien tasapuolisen kohtelun vaatimus. RM-merkintään ei tulisi sisällyttää vakituista asuimista, vaan mitoituksen mahdollistaessa osoittaa asuinrakentaminen AO-merkinnöin. Kaavan RM-alue sijoittuu myös asemakaavoitettavan alueen ulkopuolelle, jolloin tarkemman suunnittelun ja lupapolitiikan toteuttaminen alueella ei tule yleiskaavassa ilmi.

TY-kaavamääräyksen mukaan kyseessä on teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia. Kaavamääräyksessä eikä selostuksessa ole esitetty millaisia vaatimuksia toimintojen laadulle on. TY-aluetta on myös asemakaavoitettavan alueen ulkopuolella, jolloin sen mahdollisuuksia ja rajoitteita olisi syytä avata tarkemmin.

Myös ATY-kaavamerkintää tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan avata kaavassa yksityiskohtaisemmin. Asuinalueelle sijoittuvan yritystoiminnan tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaisesti olla häiriötöntä pienyritystoimintaa eikä laajempaa teollisuustoimintaa.

Rakennuskulttuuriselvitystä on täydennettävä, ennen kaikkea inventoinnin osaa, joka on nimetty ”Muut vähempiarvoiset kohteet.” ELY-keskus esittää, että rakennettua kulttuuriympäristöä koskevaa selvitystä täydennettäisiin uusimmilla selvitysaineistoilla ja kirjallisuudella.

ELY-keskus esittää, että tarkasteltaessa suunnittelualueen rakennusperintöä käytettäisiin hyväksi maakuntaliiton toteuttamaa inventointityötä. Tämän lisäksi yleiskaavan inventointitietoja olisi syytä päivittää uusimmalla kirjallisuudella (esim. Pohjois-Karjalan arkkitehtuuriopas, 2018).

Kaavan rakennusperintökohteet on arvioitu selvityksen laatijan toimesta. ELY-keskus esittää, että rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden (rakennukset, rakennusryhmät ja alueet) arvottamiseen perustettaisiin asiantuntijaryhmä.

Entinen Kuuksenvaaran koulu on esimerkki siitä, miten suunnittelualueen rakennetun kulttuuriympäristön inventoijan sekä toisaalta tehdyn maakuntakaavan rakennusperintöselvityksen arvottamistyöryhmän välillä voi olla näkemyseroja. Maakuntakaavan rakennusperintöä koskevassa työssä entinen Kuuksenvaaran koulu inventoitiin, ja arvottamistyöryhmä arvotti kohteen maakunnallisesti arvokkaaksi. Sen sijaan Ilomantsin osayleiskaavaa varten toteutetussa rakennettua kulttuuriympäristöä varten laaditussa selvityksessä kohdetta ei ole inventoitu lainkaan eikä sitä ole noteerattu kaavassa.

ELY-keskus näkee, että maakuntakaavan kohteet tulee tutkia mahdollisina suojelukohteina eli yleiskaavan tapauksessa SR-kohteina. Mikäli kohteiden olosuhteissa on tekijöitä, jotka eivät tue kohteiden suojelua, on nämä tuotava esiin kaavaselostuksessa.

RKY-kaavamääräys luonnoksessa on: ”Rakentamisessa ja muissa toimenpiteissä tulee ottaa huomioon alueelle sijoittuvat kulttuuriympäristölliset ja maisemalliset arvot. Toimenpiteistä tulee pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto.” ELY-keskus esittää kaavamääräykseen lisättäväksi, että alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajama- ja kyläkuvallisiin sekä kulttuurihistoriallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin.

RKY-kaavamerkinnän rajausta olisi syytä vahvistaa kartalla, jotta se olisi selkeämmin hahmottuva. ELY-keskus pyytää, että kaavakartan RKY-aluerajaukset vielä tarkistettaisiin. Esimerkiksi entinen Kunnalliskoti Vaahtera (nro. 18) on vain osin Ilomantsin Pappilanvaaran RKY-alueella, kun tosiasiallisesti se kuuluu kokonaisuudessaan ko. aluerajauksen sisään.

SRK-1-kaavamerkinnän alle on osoitettu Protola eli vanha ortodoksinen pappila / ent. nimismiehen virka-asunto (nro. 3). Kohde ei kuitenkaan kuulu ortodoksisen kirkkolain piiriin. ELY-keskuksen mielestä vanha ortodoksinen pappila on osoitettava suojelun piiriin merkinnällä SR.

SR-kaavamerkinnän alle ELY-keskuksen mielestä tulisi osoittaa ainakin ne kaavatöiden yhteydessä inventoidut rakennukset ja rakennusryhmät, jotka ovat maakuntakaavan arvokkaita rakennusperintökohteita ja/tai jotka sijaitsevat RKY-alueilla. Edellä mainittuihin kohteisiin ja alueeseen kuuluvat Pirola (nro. 7), Kauppatie 41 (nro. 8), Kauppatie 9 eli Kino Mantsi (nro. 10), Tohtorila (nro. 14), Apteekkarila eli Rohtola (nro. 15), Kansallistalo (nro. 16), ent. Kotimäen koulut, nykyään Katri Vala -kulttuurikeskus ja Kotimäen pitotupa (nro. 17), Kunnalliskoti eli Vaahtera (nro. 18), Kuikanniemi (nro. 19), Protola, vanha ortodoksinen pappila / ent. nimismiehen virka-asunto (nro. 13), Ortodoksinen pappila (nro. 3), Mallitalo (nro. 20), Alapiha (nro. 21), Parppeinvaara, Rajakenraalin maja ja museorakennukset (kaavassa ei tunnistenumeroa), Ent. Enso-Gutzeitin asuinrakennus (nro. 9) ja Kauppatie 32 b (nro. 23).

Edellä mainittujen lisäksi SR-kohteiden joukkoon tulisi osoittaa Ortodoksinen lainajyvästön viljamaasiini (nro. 12), Hassila (nro. 11) ja Ent. maatalousoppilaitoksen henkilökunnan asuinrakennus (nro. 22). ELY-keskus ottaa tarkemmin kantaa SR-kohteisiin sen jälkeen, kun rakennettua kulttuuriympäristöä koskevaa selvitystä on täydennetty.

Monet SR- tai SR-1-kohteista sisältävät useita rakennuksia. Jotta tulkinnanvaraisuudelta vältyttäisiin, esittää ELY-keskus, että kaavaselostuksessa todettaisiin, mitä rakennuksia edellä mainittujen merkintöjen alle kuuluu.

SR-kaavamerkinnällä on osoitettu muun muassa Sissola, runonlaulajan kotitalo. ELY-keskuksen mielestä rakennusperintölailla suojellut kohteet (laki rakennusperinnön suojelemisesta) on osoitettava omalla kaavamerkinnällään. Sissolan lisäksi näihin kohteisiin kuuluu Mekrijärven tutkimusasema. Kaavamääräyksessä on todettava, että nämä kohteet ovat jo suojelun piirissä ja mainittava laki, jonka nojalla suojelu on toteutettu.

SR-, RKY-, SRK- ja SRK-1- kaavamerkintöjen määräyksiin on korjattava, että toimenpiteissä on kuuluttava museoviranomaista. Lisäksi ELY-keskus esittää, että vastaava määräys lisättäisiin SR-1-kaavamerkintään

/S-kaavamerkinnän määräys on: alue, jolla kulttuurihistoriallisen miljöön ja/tai luonnonympäristön erityisarvot tulee säilyttää. ELY-keskuksen mielestä kaavamääräys on liian tulkinnanvarainen. ELY-keskus esittää kaavamääräykseksi seuraavaa: "Alueella sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset tulee säilyttää. Korjausrakentamisessa ja ympäristön suunnittelussa voidaan palauttaa rakennusten ja ympäristön alkuperäisiä piirteitä. Ennen rakennusta tai sen ympäristöä muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee museoviranomaiselle varata tilaisuus lausunnon antamiseen."

ma/vaara -merkinnällä on osoitettu vaaraimaiset. ELY-keskus esittää kaavamääräykseen lisättäväksi, että toimenpiteistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

Kaavan yhteydessä olisi syytä tutkia, voitaisiinko Kauppatiestä muodostaa RKY-aluetta hieman laajempi paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön aluekohde. Kauppatie rakennuksineen kertoo huomattavan paljon Ilomantsin historiasta. Vastaavia aluekokonaisuuksia on syytä tarkastella esimerkiksi Pötöntien ja Kukkostien pientaloalueiden osalta. Mikäli tällaisia alueita löytyy, voitaisiin ne osoittaa /S-kaavamerkinnällä tai mahdollisella uudella aluerajausta osoittavalla merkinnällä.

Kauppatie 32 b on kaavaselostuksessa tunnistenumera 23, mutta kaavakartalla numerolla 22. Tämä on syytä korjata.

ELY-keskus esittää, että rakennetun kulttuuriympäristön asioista järjestettäisiin työ- tai viranomaisneuvottelu, jossa muun muassa tarkasteltaisiin tässä lausunnossa esiin nostettuja asioita. Neuvottelussa olisi hyvä olla mukana ainakin inventoija ja kunnan edustajat, alueellisen vastuumuseon rakennetun kulttuuriympäristön amanuenssi sekä ELY:n kulttuuriympäristöasioista vastaava. Mahdollisesti mukaan olisi kutsuttava myös maakuntaliiton edustaja. Myös paikallistuntemus olisi hyvä huomioida, joten ELY-keskus esittää, että neuvottelussa olisi mukana edustaja Ilomantsin museosäätiöstä ja jostakin paikallis- tai kotiseutuyhdistyksestä (esim. Ilomantsin Matkailijayhdistys).

Kaava-alueella on valtakunnallisesti arvokas Sonkajan maisema-alue, joka on osoitettu kaavassa ma/vk -merkinnällä. Maisema-alueen rajausta poikkeaa hieman virallisesta maisema-alueerajauksesta. Kaavassa oleva rajausta tulisi korjata vastaamaan virallista maisema-alueen rajausta.

Kaavaan on merkitty jo perustetut luonnonsuojelualueet sekä luonnonsuojeluohjelma-alueet ja Natura-alueet asianmukaisesti SL-merkinnällä. Kaavamääräystä on suositeltavaa täydentää toteamuksella, että ko. alueet ovat luonnonsuojelulain nojalla perustettuja tai perustettaviksi tarkoitettuja luonnonsuojelualueita. Natura-alueet tulisi lisäksi osoittaa selkeästi nat-merkinnällä.

Kohteita on osoitettu luo-1- ja luo-2-merkinnöillä. Metsä- ja vesilain mukaisten arvokkaiden kohteiden selite (luo1) kuitenkin puuttuu kaavakartalta. Muut arvokkaat luontokohteet on osoitettu luo2-merkinnällä lukuun ottamatta liito-oravalle sopivia elinympäristöjä ja kahta soidensuojelun täydennysehdotukseen sisältyvää kohdetta.

Kaava-alueella on kolme valtakunnallisesti arvokasta soidensuojelun täydennysehdotukseen sisältyvää kohdetta: Salmisuo kaavan pohjoisosassa, Kätkäjärven kaakkoispuoliset suot (Aukeasuo, Pitkälänlansuo) ja Ilomantsinjärven suot. Kätkäjärven kaakkoispuoliset suot tulisi osoittaa kaavassa SL-alueina, koska suojelualueen perustaminen tälle alueelle on jo vireillä. Muut em. kohteet tulisi osoittaa kaavassa luo-alueina. Nämä kohteet ovat myös linnustollisesti kaava-alueen arvokkaimpia kohteita.

Potentiaaliset liito-oravakohteet sijaitsevat kaavan M-, MU- ja V-alueilla. Koska kohteilla on todettu olevan muitakin merkittäviä luontoarvoja kuin liito-oravalle sovelias elinympäristö, niiden osoittaminen luontoselvityksen suosituksen mukaisesti luo-3-merkinnällä on perusteltua. Liito-oravan esiintymisen varmistamiseksi ko. kohteet tulisi vielä tarkistaa kevättalvella, mikä on otollisin ajankohta lajin elinympäristöjen selvittämiseksi. Tämän jälkeen luo-3-merkinnällä voitaisiin varmuudella osoittaa selvityksessä kartoitetut liito-oravan olemassa olevat elinympäristöt kaava-alueella.

Arvokkaita luontokohteita on erityisen paljon Pitkälän alueella sekä Kätkäjärven Piiloniemen-Okkulansuon-Pykälänlän-Kartiskonlahden alueella ja Ilomantsinjoen varressa. Näille alueille on myös osoitettu uutta rantarakentamista, mikä vaarantaa luontokohteiden ominaispiirteiden ja luonnontilan säilymistä ja on ristiriidassa luo-merkintöiden kaavamääräysten kanssa. Uutta rakentamista ei tulisi siten osoittaa kaavan luo-alueille eikä soiden ympäröimille pienille kivennäismaasaarekkeille (esim. Homansaari ja Koivusaari Ilomantsinjoen varressa).

Vastine:

Lausuntoon seuraavat vastineet ja yleiskaavaan tehtävät täydennykset:

- Asemakaavoitettavan alueen rajausta tarkistetaan. Rajausta on kuitenkin periaatteellinen.
- Kaavamerkintöihin lisätään maininta, että rakennusluvut voidaan myöntää suoraan yleiskaavan perusteella taajama- ja ranta-alueiden ulkopuolisilla jo olevilla haja-asutusluonteisilla rakennuspaikoilla. Luonnollisesti olevan rakennuspaikan pallosymboli kuvastaa sitä, että rakennuspaikka on jo rakennettu.
- Teollisuusalueella jo oleva AP-alue rajautuu voimassa olevan asemakaavan mukaisesti T-alueeseen. AP-alueen ja T-alueen väliin voidaan kuitenkin osoittaa V-aluevaraus yleiskaavaan. Tämä muutos tulee aikanaan huomioonotettavaksi, kun arvioidaan ko. alueen asemakaavan ajantasaisuutta.
- P/RM-aluevarausmerkinnällä on osoitettu Mekrijärven entinen tutkimusasema, joka on nykyisin pääsääntöisesti matkailukäytössä. P/RM-aluevarauksella todetaan siis ko. alueen osalta valitseva tilanne. Mitään uutta rakentamista yleiskaava ei ko. yhtenäiselle pihapiirikokonaisuudelle osoita. Maininta soveltuvasta asuinrakentamisesta voidaan merkinnästä poistaa. Mikäli alueelle suunnitellaan uutta rakentamista, tulee alueelle laatia ranta-asemakaava.
- Asemakaavoitettavan taajaman yhteydessä TY-alueiden yleiskaavaa tarkemmassa suunnittelussa tulee luonnollisesti ottaa huomioon ko. toimintojen ohjaaminen ja toteutus siten, ettei teollisesta toiminnasta aiheudu merkityksellisiä ympäristöhaittoja lähialueiden muulle maankäytölle kuten asutukselle melu-, päästö- tai muita haittoja. Yleiskaavatasolla ko. rajoitteita ei ole tarpeen vielä yksilöidymmin määritellä. Sama periaate koskee myös ATY-alueita, näiden osalta myös alueen sisäisiä asemakaavaratkaisuja.
- RKY-rajaukset tarkistetaan ja RKY-määräyksen lisätään ELY:n esittämät lisämaininnat.
- Rakennussuojelukohteiden osalta kohdemerkintöjä ja kaavamääräyksiä täydennetään osin lausunnon mukaisesti ja erikseen luonnosvaiheen jälkeen pidettyjen neuvottelun pohjalta. Kaikkia maakuntakaavaluonnokseen osoitettuja arvokkaita rakennusperintökohteita ei kuitenkaan osoiteta suojeltava rakennusmerkinnöillä. Tällaisia kohteita ovat mm. ne rakennukset, jotka ovat varsin uusia rakennuksia ja/tai sellaiset, joiden kunnostamistarpeet tai mahdollisuudet eivät ole realistisia tai muuten esim. toiminnallisesti perusteltuja. Maakuntakaavaluonnos ei suoraan edellytä, että siihen sisältyvät rakennusperintökohteet tulisi suojella.
- Yleiskaavassa ei ole tarkoituksenmukaista eritellä erikseen jo suojeltuja ja suojelemattomia rakennuksia. Yleiskaavassa osoitettu SR-merkintä kertoo, että kyseiset kohteet tulee suojella. Toteutumistilannetta ei ole perusteltua esittää kaavamääräyksessä. Jos näin tehtäisiin, niin yleiskaava voisi olla merkintöjen osalta jo vanhentunut esim. 5 vuoden päästä. Laki rakennusperinnön suojelemisesta on yleiskaavan yksi toteuttamistapa.
- SL-kaavamääräystä ja muita luontoon liittyviä merkintöjä täydennetään lausunnon mukaisesti.
- Uusien rakennuspaikkojen ja joidenkin luontoalueiden osalta tarkistetaan rakennuspaikkojen osoittamismahdollisuudet.

3. Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon lausunto 19.8.2021

Arkeologinen inventointi

Alueen arkeologinen kulttuuriperintö on inventoitu kesällä 2020 ja inventoinnista on laadittu tutkimustulokset esittelevä inventointiraportti. Kertomus kohdekuvauksineen tulee lisätä kokonaisuudessaan kaavan liitteeksi. Raportin alussa esitettyä aiempien tutkimusten luetteloa tulee täydentää,

sillä muun muassa Anja Sarvaksen vuonna 1970 ja John Lagerstedtin 2017 suorittamat tutkimukset puuttuvat esityksestä.

Raportista ei selviä, onko alueelle suunnitellut uudet rakennuspaikat tarkastettu maastossa. Raporttiin tulee liittää inventoinnissa läpikäytyt alueet esittävä kartta ja mahdollisesti tarkastamatta jääneet uudet rakennuspaikat on inventoitava maastossa. Esimerkiksi museo nostaa Kätkäjärven rannoille suunnitellut uudet RA- ja AO-rakennuspaikat, joiden inventointitilanne ei käy kertomuksesta ilmi.

Maastoinventointia on täydennettävä alle listattujen rajaamalla jääneiden muinaisjäännösten osalta. Museo huomauttaa, että kohteiden rajaaminen koekuopin tai -pistoin on mahdollista muinaisjäännösstatuksesta huolimatta.

1) Ryökylän Viikatekiven (146500011) historiallisen ajan asuinpaikan välittömään läheisyyteen on kaavassa osoitettu uusi AO-tontti. Muinaisjäännöstä ei ole rajattu inventoinnissa, eikä museon näin ollen ole mahdollista arvioida rakentamisen vaikutusta muinaisjäännökselle. Tonttia ei voida sijoittaa muinaisjäännöksen läheisyyteen, ennen kuin kohde on rajattu maastossa luotettavasti.

2) Tytärniemen (1000004404) kivikautisen asuinpaikan laajuus on selvitettävä koekuopin, sillä kohteen viereen on sijoitettu uusi RA-paikka. Rakentamisen vaikutuksia muinaisjäännökseen on mahdoton arvioida, eikä tonttia tule sijoittaa alueelle, ennen kuin muinaisjäännöksen laajuus on selvitetty maastossa.

Lopuksi museo huomauttaa, että raportti antaa joidenkin kohteiden nykytilasta virheellistä tietoa: muun muassa kohteen Sonkaja Autio (146010057) kohdalla ei ole mainintaa alkukesällä 2020 kalmistoalueella suoritetusta tuhoisasta avohakkuusta ja maanmuokkauksesta, joka olisi käynyt ilmi kohteella vierailun yhteydessä.

Seuraavien kohteiden sm-merkintä puuttuu kaavakartalta: Havukkakallio (muinaisjäännöksen tunnus 146010021), Sonkaja Myllymäki (1000040200) sekä Ilomantsinjoen Niska (1000040201). Merkintä tulee esiintyä kohteen aluerajauksen yhteydessä.

Lisäksi museo edellyttää, että Havukkallion kohdalla käytetään Kirkonkylä Kokkonniemen kalmiston (146010046) tavoin päämaankäyttötarkoituksen osoittavaa aluumerkintää SM. Kohteen Sonkaja (1000017995) kohdalla sm-merkintä sen sijaan on tarpeeton, sillä kyseessä on toisen maailmansodan puolustusvarustus.

Toisen maailmansodan aikaisten puolustusvarustusten merkitsemistä sh-suojelumerkinnällä on erinomainen ratkaisu. Kaavalla tuetaan kunnassa vuosikymmenten aikana tehtyä työtä sotahistorian arvostuksen ja tunnettuuden nostamiseksi.

Museo pitää tärkeänä, että kaava-alueella esiintyvät toisen maailmansodan kohteet huomioidaan uusien rakennuspaikkojen sijoittelussa. Uusille rakennuspaikoille sijoittuvat kulttuuriperintökohdeet, jotka ovat tunnuksella 1000040301 kirjattu Kerälänlahti NE sekä tunnuksella 1000040324 kirjattu Viitavalkamo S rajataan kokonaisuudessaan uusien rakennuspaikkojen ulkopuolelle, sillä rakentamisella kohteilla on tuhoisat seuraukset.

Arkeologinen kulttuuriperintö tulee merkitä kaavaan Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin mukaisesti. Kartalla esitettyjen kohteiden alerajauksien tulee vastata rekisterissä esitetyt rajauksia.

Kaavakartalle on merkitty myös inventoinnissa selvittämättä jääneet mahdolliset muinaisjäännökset, jotka on merkitty kaavaan suojelumerkinnällä s. Mahdolliset muinaisjäännökset tulee poistaa kaavasta.

Kaavan luettavuuden kannalta museo suosittelee kohteiden yhteyteen liitettäväksi kaavaselostuksessa olevaan taulukkoon viittaavaa indeksinumeroointia.

Kaavaselostuksessa olevaan taulukkoon on kohteiden perustietojen ohella hyvä lisätä myös muinaisjäännöstunnukset.

Sh-suojelumerkinnällä huomioitujen kohteiden kaavamääräystä tulee muuttaa: Alueella olevia kohteita ei saa hävittää eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden historiallisesti arvokas luonne turmeltuu. Kohteissa tehtäviin muutoksiin on oltava alueellisen vastuumuseon lausunto.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Alueen kaavoitustyöhön liittyen on kaava-alueesta laadittu rakennetun kulttuurihistorian selvitys – Ilomantsin kirkonkylän yleiskaava-alueen rakennuskulttuuri-inventointi 4.2.2020, ”Matelin ja Simanan tantereilla” (Arkkitehtuuritoimisto J-P Husso). Inventoinnissa kohteet on arvotettu kolmeen eri luokkaan: valtakunnallisesti merkittävät ja muut merkittävimmät, maakunnallisesti merkittävät ja muut merkittävät sekä muut vähempi arvoiset kohteet.

Inventoinnista ei käy ilmi, kuinka ns. vähempi arvoisiin kohteisiin on päädytty. Kohteita ei ole arvotettu kollektiivisesti (yleinen tapa), vaan pelkästään inventoijan toimesta. Kohteista ei myöskään esitetä kohdekuvailuja. Lisäksi inventoinnista puuttuu kokonaan osa, jossa kuvataan rakennetun ympäristön kehitys, eli kuinka nykytilaan on päädytty. Se tulee lisätä inventointiin.

Jotta alueen rakennusperintöä voidaan asianmukaisesti tarkastella, tulee inventointia täydentää esitettyjen sekä selvittämättä jääneiden kohteiden osalta. Esimerkiksi kaavaselostuksessa todetaan, että Kätkäjärven Ryökkylänniemessä on sekä maisemallisia arvoja että vanhoja asuinrakennuksia. Lisäksi rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella myös mm. Pitkälahdessa sekä Viitaval-kamossa on rakennuksia 1920-, 1930- ja 1940-luvuilta. Nämä tulee selvittää inventoinnissa. Myös vaihemaakuntakaavaluonnoksessa (Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe) esitetyt maakunnallista arvoa omaavat modernin rakennusperinnön kohteet (mm. Vesitorni ja kunnantalo) on syytä tarkastella kaavassa.

Museo esittää, että kaikki vähintään maakunnallista arvoa omaavat kohteet huomioidaan SR-kaavamerkinnällä (Rakennussuojelukohde, jolla on valtakunnallista, maakunnallista tai paikallista merkitystä). Nyt esitetyllä SR-1-kaavamerkinnällä tulee huomioida seudullisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet (inventoinnin täydennyttä).

Arvokkaat maisemat

Kaava-alueen valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (Sonkajan kylämaisema) on osoitettu 11 uutta rakennuspaikkaa. Kaavassa ei ole kuitenkaan arvioitu riittävästi ratkaisun vaikutuksia maisema-arvoihin. Museo esittää, että uusien rakennuspaikkojen määrä ja sijainti ratkaistaan vasta vaikutusten arvioinnin jälkeen.

Kaavakartasta puuttuvat maakunnallisesti arvokkaiden maisemien (Ilomantsinjärven vaaramaisema sekä Mekrijärven kylämaisema) aluerajaukset. Museon käsityksen mukaan Ilomantsinjärven vaaramaisema on huomioitu useana erillisenä vaara- ja perinnemaisemana (kulttuurimaisemana). Museo pitää ratkaisua asianmukaisena ja onnistuneena, mutta toivoo, että maakunnallisesti arvokkaat maisemat tulevat myös merkityiksi (esimerkiksi pienemmällä tai ohuemmalla viivalla).

Kaavamerkinnot

Mekrijärven tutkimusasema sekä Sissola (runonlaulajan kotitalo) ovat rakennusperintölailla suojeltuja. Kohteille tulee laatia oma kaavamerkintä määräyksineen. Niissä suojelua valvoo Museovirasto.

Kirkkolaeilla suojeltujen kohteiden osalta (Ilomantsin kirkko ja kellotapuli sekä Ilomantsin ortodoksinen kirkko) kohteita koskevat lausuntopyyntöt tulee osoittaa Museovirastoon. Sen sijaan ortodoksinen pappila piharakennuksineen ei ole kirkkoloilla suojeltu, vaan kohde tulee osoittaa SR-kaavamerkinillä.

RKY-kaavamääräystä tulee tarkentaa. Museo esittää määräykseksi seuraavaa: Alueen suunnittelun lähtökohdaksi on otettava kulttuurihistoriallisesti merkittävä ympäristö, jonka arvot säilytetään. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajamakuullisiin, kulttuurihistoriallisiin ja/tai maisemallisiin arvoihin. Erytystä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin, ja materiaalivalintoihin. Toimenpiteistä tulee pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto.

On syytä muistaa, että rky-aluemerkintä ei ole suojelumerkintä, joten alueiden kohteet tulee osaltaan huomioida myös varsinaisilla suojelumerkinillä.

Museo esittää kaavamääräyksiin mainintaa, että Ilomantsinjärven rannassa sijaitsevan kuntoutuskeskuksen P-alueelle (palvelujen ja hallinnon alue) ulottuvalle rky-alueelle ei saa suunnitella uutta rakentamista.

Vaaramaisema (ma/vaara) sekä perinnemaatilamaisema (ma/p) kaavamerkintöjen määräyksiin museo esittää lisäystä: Aluetta koskevissa merkittävässä muutoksissa alueelliselle vastuumuseolle tulee varata mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Kaavakartta

rky-, ma/vk- sekä ma/p -aluerajaukset ovat osittain heikosti havaittavissa. Museo esittää, että aluemerkinnät esitetään selkeämmin (vrt. vaaramaisemien merkitseminen).

Kaavaselostuksen kertomasta poiketen esimerkiksi Isopappilan riittä ja pikkupappilan aittaa, ei ole osoitettu kartassa SR-kaavamerkinillä. Myöskään kohdetta Kauppatie 32 b (kohde 23) ei ole huomioitu kaavakartalla. Museo toivoo, että useampaa rakennusta koskevien merkintöjen (mm. piharakennukset) osalta kaavakarttaa täydennetään.

Vastine:

Muinaismuistoihin, sotahistoriakohteisiin ja joidenkin uusien rakennuspaikkojen rajauksiin tehdään esitettyjä täsmennyksiä.

Rakennussuojelukohteiden osalta kohdemerkintöjä ja kaavamääräyksiä täydennetään osin lausunnon mukaisesti ja osin erikseen pidettyjen neuvottelun pohjalta. Kaikkia maakuntakaavaluonnokseen osoitettuja arvokkaita rakennusperintökohteita ei kuitenkaan osoiteta suojeltava rakennusmerkinnöillä. Tällaisia kohteita ovat mm. ne rakennukset, jotka ovat varsin uusia rakennuksia ja/tai sellaiset, joiden kunnostamistarpeet tai mahdollisuudet eivät ole realistisia tai muuten esim. toiminnallisesti perusteltuja. Todettakoon, että maakuntakaavaluonnos ei suoraan edellytä, että siihen sisältyvät rakennusperintökohteet tulisi suojella.

Yleiskaavassa ei ole tarkoituksenmukaista eritellä erikseen jo suojeltuja ja suojelemattomia rakennuksia. Yleiskaavassa osoitettu SR-merkintä kertoo, että kyseiset kohteet tulee suojella. Toteutumistilannetta ei ole perusteltua esittää kaavamääräyksessä. Jos näin tehtäisiin, niin yleiskaava voisi olla merkintöjen osalta jo vanhentunut esim. 5 vuoden päästä. Laki rakennusperinnön suojelemisesta on yleiskaavan yksi toteuttamistapa.

Selostukseen täydennetään uuden rakentamisen vaikutuksia Sonkajan kylän valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Kaavakartalle lisätään Mekrijärven maakunnallisesti merkittävä kylämaisemarajaus ja maakunnallisesti merkittävä Ilomantsijärven vaaramaisemarajaus.

Entisen kuntoutuskeskuksen alue on voimassa olevassa asemakaavassa aluerajaukseltaan vastaava kuin nyt esitetyssä yleiskaavassa. Ko. aluevarausmerkintään ei ole tarkoituksenmukaista yleiskaavatasolla osoittaa tiettyä osa-aluetta ns. rakentamiskieltoon. Mahdollinen uudisrakentaminen kyseisellä alueella tulee ratkaistavaksi alueen mahdollisten uusien asemakaava- ja toteutushankkeiden yhteydessä. Tällöin tulee huomioon otettavaksi myös alueelle ulottuvan RKY-alueen vaikutus alueen mahdolliseen uuteen maankäyttöön.

VALMISTELUVAIHEEN (KAAVALUONNOS) MIELIPITEET (TIIVISTETTYINÄ) JA NIIDEN HUOMIOONOTTAMINEN

1. Ilomantsin ev.lut. seurakunta 27.7.2021:

Ilomantsin evankelisluterilainen seurakunta esittää kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaavan kaavaluonnokseen seuraavaa:

- Seurakunnan omistaman tilan 146-406-59-13 Hutunniemen alueelle tehdään Pientalovaltainen asuinalue (AP). Kirkonkylän taajama-alueella ei ole järvimaisemalla omakotitalotontteja. Ilomantsin kunta ja Ilomantsin ev.lut. seurakunta ovat käyneet neuvottelua ko. alueen kaavoittamisesta.
- Kirkkoherran pappila on laitettu yksityinen omistus. Tällä hetkellä ko. rakennuksen omistaa Ilomantsin ev. lut. seurakunta. Ko. alue tulee kaavassa määrittää AP alueeksi.
- Pappilan riihen kohdalta tulee poistaa sm-merkintä
- Varisvaaran hautausmaan rajausta tulee tarkastaa. Tämä 456 m²:n alue ei ole hautausmaa käytössä. Kun saadaan pois hautausmaa-alueesta niin se myydään puutarhalle.

Vastine:

Hutunniemen alueelle sm- ja rky-alueiden ulkopuolelle voidaan yleiskaavaan lisätä pienialainen (noin 2 ha suuruinen) aluevaraus uudelle pientalovaltaiselle asuinalueelle (AP). Alueen yksityiskohdittainen maankäyttö ratkaistaan asemakaavoituksella. Alueelle on osoitettavissa esim. noin 8-10 omakotitalotonttia. Osa tonttialueista voi olla myös rivitalotontteja.

Kirkkoherran Pappilan alue voidaan muuttaa AP-alueeksi.

Pappilan rihi sijaitsee laajemman sm-alueen sisäpuolella. Kyseistä muinaismuistorajauksista ei luonnollisestikaan voida poistaa riihen kohdalta.

Varisvaaran hautausmaan rajauksien tarkistus on asemakaavatasoinen asia. Yleiskaava ei rajoita ko. rajauksen tarkistamista.